

॥ ਅਧਿਆਇ 18-19 ॥

ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਾਡਪੰਤ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਦੇਸ਼ਮੁੱਖ ਦੀ ਕਥਾ, ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ,

ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਵਾਂਪਨ, ਨਿੰਦਿਆ ਸਬੰਧੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ।

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਇਕ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਅ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੇਮਾਡਪੰਤ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਹੇਮਾਡਪੰਤ 'ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਫਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਇਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਹਿਲੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਨਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਚ ਸੋਝੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਰਸਾਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੁੱਲ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਤੰਗ ਸੋਚ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਜਾਗਦੇ ਅਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ— ਬੁੱਧਕੌਸ਼ਿਕ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ “ਰਾਮ ਰਖਸ਼ਾ ਸਤੋਤਰ” ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦਿਆਲੂ ਮਾਂ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੌੜੀ ਦਵਾਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂਬਾਬਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਪੂਰਨ ਜਾਹਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂਬਾਬਾ ਵਰਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਮਰਥ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਹੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ, ਗਿਆਨ ਦੀ

ਲਗਾਤਾਰ ਉੱਨਤੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਉਦੋਂ ਭਗਵਾਨ ਵੀ, ਜਿਹੜੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸੁੱਖੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਉਨਤੀ ਸਿਰਫ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਆਪ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ

ਇਕ ਸੱਜਣ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਸੀ। ਕਰਾਫਰਡ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਇਸ ਰਾਜ ਦਾ ਬੰਬਈ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਲਾਰਡ ਰੇ ਨੇ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਾਟਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਅਤੇ ਨਾਉਮੀਦ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇਕਾਤ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਯਾਦ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਉਚਿਤ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਰਡੀ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਥੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਨ 1917 ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਿਰਡੀ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਵਤ ਪੂਰਨ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੋਸ਼ਨ ਦੀਪਤੀਮਾਨ, ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੱਜ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਣਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਪੱਕੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਾਠ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਸੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਦਿਖਾਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:—

ਬਾਬਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਰਿੱਤਰ ਫੜ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਹ

ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਬਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੂਕ ਸੁਤੇ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਗੁਰੂ ਚਰਿੱਤਰ’ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸ੍ਰੀ ਕਾਕਾਸਾਹਿਬ ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਹਫਤੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਠ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ? ਸ੍ਰੀ ਕਾਕਾਸਾਹਿਬ ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਨੇ ਠੀਕ ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ “ਹੇ ਦੇਵ! ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਸਾਠੇ ਨੂੰ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਪਾਠ ਸਪਤਾਹ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦੇਣ? ਉਹ ਇਕ ਸਰਲ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਕਰੋ ਅਤੇ “ਹੇ ਦੇਵ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਵੀ ਸਮਝਾ ਦਿਉ।” ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਕਿ “ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਇਕ ਹਫਤਾ ਹੋਰ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਈਸ਼ਵਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਵ-ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।” ਇਸ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਵੀ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਦੇ ਵਚਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਠੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹਫਤੇ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਚਾਹੇ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿੱਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਾਸ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ (1910-1917) ਵਾਸ ਵੀ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਗਿਆ? ਚਾਤਕ ਪੰਛੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਬੱਦਲ (ਬਾਬਾ) ਦੀ ਰਾਹ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੱਰਖਾ ਕਰੇ। ਉਹ ਕਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਏਦਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਾੜੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰ ਕੇ ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਘਰ ਜਾਉ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ 15 ਰੁਪਏ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉ। ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਦਯਾ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਜਲਦੀ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਮ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਧੋਤੀ ਪਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ “ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?” ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਸਜਿਦ ਤੋਂ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਆਏ ਹੋ? ਆਉ, ਬੈਠੋ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਤਾਂ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪਾਨ ਆਦਿ ਲਵੋ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ

ਆਪਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਾਂਗੇ।” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅਚਾਨਕ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚ ਰੱਖੀ “ਨਾਥ-ਭਗਵਤ” ’ਤੇ ਪਈ। ‘ਨਾਥ-ਭਗਵਤ’ ਸ੍ਰੀ ਏਕਨਾਥ ਦੀ ਮਹਾਂਭਗਵਤ ਦੇ 11ਵੇਂ ਸਕੰਦ ਉਪਰ ਮਰਾਠੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਇਕ ਟੀਕਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਪੂਸਾਹਿਬ ਜੋਗ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਾਕਾਸਾਹਿਬ ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦਾ ਮਰਾਠੀ ਟੀਕਾ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਭਾਵਅਰਥ ਦੀਪਿਕਾ ਜਾਂ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰੀ ਹੈ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਗਤ ਅਰਜੁਨ ਸੰਵਾਦ), ਨਾਥ ਭਗਵਤ (ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਦਵ ਸੰਵਾਦ) ਅਤੇ ਏਕਨਾਥ ਦਾ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਵਅਰਥ ਰਾਮਾਇਣ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੀ ਅੱਧਾ ਪੱਚਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਕਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਭਗਵਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਨਾਥ-ਭਗਵਤ ਦੇ ਕੁੱਝ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਕੁਝ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਤ ਨੇਮ ਦਾ ਪਾਠ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਸਫਾ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਬਾਕੀ ਪਾਠ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਠ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮਾ ਵੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਦਾ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ 15 ਰੁਪਏ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਮਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ “ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਇਕ ਫੁੱਟੀ ਕੋਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਰੁਪਇਆ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਵਿਚ ਮੇਰੇ 15 ਨਮਸਕਾਰ ਹੀ ਲੈ ਜਾਉ।” ਤਾਂ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ 15 ਨਮਸਕਾਰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ। ਆਉ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੀਏ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਲੀਲਾਵਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਉ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ। ਸ਼ਾਮਾ ਬੋਲੇ “ਤਾਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬੈਠੋ। ਇਸ ਈਸ਼ਵਰ (ਬਾਬਾ) ਦੀ ਲੀਲਾ ਅਦਭੁਤ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਮੈਂ ਅੰਨਪੜ੍ਹ ਪੇਂਡੂ ਕਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਬਾ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਲੀਲਾਵਾਂ ਆਪ ਦੇਖ ਹੀ ਚੁਕੇ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮਹਣੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ‘ਚੰਗਾ, ਇਹ ਪਾਨ-ਸੁਪਾਰੀ ਤਾਂ ਖਾਉ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਮੈਂ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲਵਾਂ।”

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਾ ਬਾਹਰ ਆਏ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ—
ਸ਼ਾਮਾ ਬੋਲੇ—“ਇਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ (ਬਾਬਾ) ਦੀਆਂ ਲੀਲਾਵਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ।

ਉਹ ਤਾਂ ਲੀਲਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਖੌਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਕੀ ਸਮਝ ਸਕੀਏ? ਬਾਬਾ ਆਪ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ? ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹੀ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦੁਨਿਆਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਕਥਾ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਿਜੀ ਰੂਪ 'ਚ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। “ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।” ‘ਉਪਦੇਸ਼’ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਠੇ ਦੇ ਗੁਰੂਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਦੇ ਲੂੰ-ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਬਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ? ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਦੱਸ ਕੇ ਸ਼ਾਮਾ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਚੌੜ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਦਯਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰ ਕੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਸ਼ਾਮਾ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਧਾਬਾਈ ਦੇਸ਼ਮੁੱਖ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਰਾਧਾਬਾਈ, ਜਿਹੜੀ ਖਾਸ਼ਾਬਾ ਦੇਸ਼ਮੁੱਖ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਮਨੇਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਈ। ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਚਰਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਟੱਲ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਰਨ ਵਰਤ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਡਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ, “ਦੇਵਾ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਇਹ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ, ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਆਸਰੇ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਗਏ ਕਿ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਦਯਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਉ।” ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ

ਸੋਚ ਬਦਲ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਹੇ ਮਾਂ! ਕਿਉਂ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਤੂੰ ਤਕਲੀਫਾਂ, ਤਸੀਹੇ ਸਹਿ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਗਲੇ ਲਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ’ਤੇ ਦਯਾ ਕਰ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕਥਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਮੇਰੇ ਇਕ ਗੁਰੂ, ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਖ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਫੂਕਿਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਦੀ ਅਲੱਗ ਹੋਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਮੰਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੰਗ ਤਾਂ ਨਿਆਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਪੈਸੇ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਵਿਚ ਮੰਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਫਟਾਫੱਟ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਲ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜਦੋਂ ਪੂਰੇ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣਾ ਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ? ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਨ ਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਨ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਂਦੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸੀ (1) ਪੱਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ (2) ਧੀਰਜ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਮੈਂ 12 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਏਦਾਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਅੱਠੋਂ ਪਹਿਰ ਮੈਂ ਟਿੱਕ ਟਿੱਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁੱਖ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਦੀ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਫਿਕਰ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਣ-ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਹੋਈ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੀ ਦਕਸ਼ਿਣਾ। ਧੀਰਜ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਪੈਸਾ। ਮੈਂ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ-ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਹ ਹੀ ਧੀਰਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਧੀਰਜ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੈ। ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਅਤੇ ਮੋਹ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਡਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਧੀਰਜ ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਅਤੇ ਉਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਜਨਨੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਦੋ ਜੁੜਵਾਂ

ਭੈਣਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਆਪਸੀ ਡੂੰਘਾ ਪਿਆਰ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਮੇਰੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜੇ ਚਲਾ ਜਾਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਹ ਸਦਾ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਛੂਕੁਮੀ ਪ੍ਰੇਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਦੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਰ। ਸੋ ਹੇ ਮਾਂ! ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਫੂਕਾਂ? ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵੀ ਕੱਛੂਕੁਮੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਅਰਥ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਬਣਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਇਕਾਗਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਇਸ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਸੱਚ ਹੀ ਬੋਲਾਂਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਅਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰੀ, ਹਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ (ਤਿਮੂਰਤੀ) ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਨਾਲ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਰਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਥਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਠੀਕ ਅਰਥ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨਗੀ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਭਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੂੰ-ਕੰਡੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾ ਰਹਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੱਲਾ ਭਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਾਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ “ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ ਹੋ? ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਲਾਵਾਂ ਬੇਹਿਸਾਬ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਮੈਂ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਰਾਂ?”

ਠੀਕ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਘੰਟੀਆਂ ਵੱਜਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸ਼ਾਮਾ ਅਤੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਵੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਮਸਜਿਦ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ। ਬਾਪੂਸਾਹਿਬ ਜੋਗ ਨੇ ਪੂਜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਔਰਤਾਂ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਉਪਰ ਖੜੀਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਥੱਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ। ਸਾਰੇ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰਤੀ ਗਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਦਾ ਹੱਥ ਫੱੜ ਕੇ ਸ਼ਾਮਾ ਵੀ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਬਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਬਾਬਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨੇ ਸ਼ਾਮਾ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੋਈ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤਾਂ

ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੁਪਇਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਾਮਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਤੁਹਾਨੂੰ 15 ਨਮਸਕਾਰ ਭੇਜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਚੰਗਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ? ਉਸ ਵਕਤ ਘੰਟੇ, ਢੋਲ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗਾਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਬਾਬਾ ਵੀ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਾਵਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਰਹਾਣਾ ਛੱਡ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਗੇ ਝੁੱਕ ਗਏ। ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੱਲਬਾਤ ਬਹੁਤ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੀ ਕਥਾ ਤਾਂ ਏਨੀ ਅਜ਼ੀਬ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲੀਲ੍ਹਾਵਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਥਾ ਦੀ ਔਟ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਖਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸੁਣਾਉ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ‘ਕੀ ਕਥਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ? ਤਾਂ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, “ਹਾਂ ਬਾਬਾ, ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਸਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਰਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ।” ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ “ਸੁਣੋ, ਮੇਰਾ ਢੰਗ ਵੀ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। **ਆਤਮਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਧਿਆਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ** ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਮੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੋਹ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਮੇਰੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਥੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਮੰਤਵ ਦਾ ਫਰਕ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਧਿਆਤਾ ਚਿਤਸਰੂਪ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਛੂਕੁਮੀ ਨਦੀ ਦੇ ਇਸ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ। ਨਾ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਕਛੂਕੁਮੀ ਦੀ ਸਿਰਫ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੁੱਲ ਆਹਾਰ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਚੇਲੇ ਦਾ ਵੀ ਸਬੰਧ ਹੈ।” ਬਾਬਾ ਨੇ ਇਹ ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਆਰਤੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉੱਚੀ

ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ—“ਸ੍ਰੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਈਂਨਾਥ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਜੈ” ਬੋਲੀ। ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋ! ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਭੀੜ ਅਤੇ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਾਂ।

ਆਰਤੀ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਪੂਸਾਹਿਬ ਜੋਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਆਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਿਸ਼ਰੀ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਕਿ “ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰਖੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਮਿਸ਼ਰੀ ਵਰਗੀ ਮਿੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਖੀ ਹੋ ਜਾਉਗੇ।” ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਸ਼ਸ਼ਟਾਂਗ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਤਤ ਕੀਤੀ ਕਿ, “ਪ੍ਰਭੂ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਯਾ ਕਰ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹੋ।” ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ, ਰੋਜ਼ ਧਿਆਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।” ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋ! ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੰਗਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਥਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਆਉ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸ ਕਥਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਬਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸਿਹਤਵੰਦ ਅਤੇ ਸੁੱਖੀ ਹੋਈਏ।

19ਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਆਖੀਰ ਵਿਚ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਵਰਤਾਅ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਮੁੱਲ ਵਚਨ ਸਾਰੇ ਆਮ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਾਂ ਸਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਠੁਕਰਾਉ। ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰ ਕੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਵਰਤਾਅ ਕਰੋ। ਜੇ ਪਿਆਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ, ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ, ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਕਪੜੇ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਰਾਡਾਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਦਿਉ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਵਿਹਾਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਜਿਨ੍ਹੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਕੌੜਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਉਪਰ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੱਚਦੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੁਖੀ ਰਹੋਗੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਹੋ ਜਾਏ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਟਿੱਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਦੇਖੋ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੇਦ (ਦਵੈਤ) ਦੀ ਕੰਧ ਢਾਹ ਦਿਉ,

ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਦਵੈਤ ਭਾਵ (ਮੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ) ਹੀ ਵਖਵਾਦ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਭਿੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। “ਅੱਲ੍ਹਾ ਮਾਲਿਕ” ਭਾਵ ਈਸ਼ਵਰ ਹੀ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਅਲੌਕਿਕ, ਅਨਮੋਲ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਡਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੰਤਵ (ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨ) ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧੰਨ ਅਤੇ ਸੁੱਖੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਿੰਦਾ ਹਨ।

ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ

ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂਬਾਬਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਇਕਾਗਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦਿਨ ਭਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਿਰਡੀ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਅਗਲੇ ਵੀਰਵਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੌਂ ਗਏ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਉੱਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਮ-ਨਾਮ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਛੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਦਾ ਵਾੜਾ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਬੂਟੀ-ਵਾੜੇ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਭਜਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼, ਜਿਹੜੀ ਮਸਜਿਦ ਵੱਲੋਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ। ਏਕਨਾਥ ਦਾ ਇਹ ਭਜਨ ਔਰੰਗਾਬਾਦਕਰ ਸੁੰਦਰ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾ ਰਹੇ ਸੀ—

ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅੰਜਨ ਪਾਇਉ ਭਾਈ। ਰਾਮ ਬਿਨਾਂ ਕੁਛ ਮਾਨਤ ਨਾਹੀਂ॥

ਅੰਦਰ ਰਾਮਾ ਬਾਹਰ ਰਾਮਾ। ਸਪਨੇ ਮੇਂ ਦੇਖਤ ਸੀਤਾ ਰਾਮਾ॥

ਭਜਨ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭਜਨ ਹੀ ਕਿਉਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦਕਰ ਨੇ ਚੁਣਿਆ? ਕੀ ਇਹ ਬਾਬਾ ਵੱਲੋਂ ਇਤਫ਼ਾਕ ਸੀ? ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਆਖੰਡ ਰਾਮ ਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਮਤ ਹੈ ਅਤੇ

ਸਾਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਆਨੰਦਮਈ ਉਪਾਉ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਨਿੰਦਿਆ ਸਬੰਧੀ ਉਪਦੇਸ਼

ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਾ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਠੀਕ ਵਕਤ 'ਤੇ ਹੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਭਗਤ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੇ। ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਏਨੇ ਬੁਰੇ ਅਤੇ ਕੌੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਆਮ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਵਿਅਰਥ ਵਿਚ ਹੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਕੇ ਝਗੜਾ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਨਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਾਬਨ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ੀਭ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਨਿੰਦਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰਾਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਈਂਬਾਬਾ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਣੀਜਾਣ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨਿੰਦਕ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ। ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਲੋਂਡੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੰਦਗੀ ਖਾਂਧੇ ਹੋਏ ਇਕ ਸੂਰ ਦੇ ਵੱਲ ਉਂਗਲੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ—ਦੇਖ, ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੰਦ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਦਿਲ ਭਰਕੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੈੜੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਇਹ ਤੇਰਾ ਆਚਰਣ ਵੀ ਠੀਕ ਉਸ ਸੂਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ। **ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਤੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਚਰਣ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸ਼ਿਰਡੀ ਤੇਰੀ ਕੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇਗੀ?**” ਭਗਤ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਕੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਬਾਬਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮੰਤਵ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ—“ਜੇ ਮੇਰਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਹੀ ਭੋਜਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ।” ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਕੇ ਆਲਸੀ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਉੱਨਤੀ ਨਾ ਕਰਕੇ ਉਲਟਾ ਅਧੋਗਤੀ ਦੇ ਘੋਰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਉਹ ਕਰੇਗਾ, ਉੱਨਾ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਵੀ ਹੋਏਗਾ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ **“ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਰਵਵਿਆਪੀ**

।” ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁੱਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਸੀ, ਆਪ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਲਈ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਠਾਸ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰੀ, ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਭਿੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਆਪਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੋੜੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤਮ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕਾਗਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪੂਰੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਲਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫਿਕਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ ਕਿ “ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ”? ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੀਲਾਵਾਂ ਸਰਵਣ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਗਵਤ ਲੀਲਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਵਣ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਗਵਤ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਰਮਾਇਣ ਜਾਂ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਧਿਅਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਣਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖ ਕੇ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡੋਬਾ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰਸਹਸਰਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਜਾਂ ਛਾਂਦੋਗਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਦਾ ਅਧਿਅਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਇਕ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡਨ ਦੀ ਸੋਹ ਖਾਧੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ। ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ “ਗੁਰੂਬ੍ਰਹਮਾਂ” ਆਦਿ ਦਾ ਅਰਥ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸਮਝਾਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਠਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹਠਜੋਗ ਛੱਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬੈਠ ਕੇ ਧੀਰਜ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖਾਲੇ ਰਾਗ ਅਤੇ ਵੰਗ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਧਾਰਣ ਸੰਸਾਰਿਕ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਚਰਣ ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਥੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਨੇ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮਾਈ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਪੌੜੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤਾਂ ਇਕ ਭਗਤ ਪੌੜੀ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਮਨ ਗੋਂਦਕਰ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ

ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਸੱਚਚਰਿੱਤਰ

ਲਗਾਇਆ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮਾਈ ਦੇ ਛੱਪੜ ਉਪਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਏ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮਾਈ ਇਸ ਵਕਤ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੌੜੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋ ਰੁਪਏ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਭਗਤ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਏਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

